

властивостей фахівця, через які він відтворює свою сутність в багатовимірній практичній та професійній діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Пилипенко Н. М. Психологічні особливості самореалізації особистості в умовах професійної кризи. *Соціальна психологія*. 2005. № 3 (11). С. 72–79.
2. Митина Л. М. Личностное и профессиональное развитие человека в новых социально-экономических условиях. *Вопросы психологии*. 1997. № 4. С. 28–38.
3. Артемова О. І. Професійна самореалізація особистості в сучасних умовах. *Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації*. 2010. № 1. URL: <http://social-science.com.ua/article/186> (дата звернення: 21.02.2018).
4. Журавчик В. Н. Формирование готовности студентов образовательных учреждений среднего профессионального образования к профессиональной самореализации. *Педагогическое образование и наука*. 2008. № 4. С. 68.
5. Федосенко Е. В. Особенности психологического сопровождения учащихся в учреждениях начального профессионального образования : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. СПб., 2007. 220 с.

Отримано 02.03.2018

УДК 316.354:355.1+316.75

Артур Олегович КОЛДАШОВ,

студент 1 курсу магістратури

Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Харків)

ПОРУШЕННЯ СТАТУТНИХ ПРАВИЛ ВЗАЄМОВІДНОСИН МІЖ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ ЗА ВІДСУТНОСТІ МІЖ НИМИ ВІДНОСИН ПІДЛЕГЛОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Розкрито сутність поняття «дідівщина» як форми нестатутних домінантно-статусних стосунків між військовослужбовцями строкової служби. Наголошені провідні заходи щодо профілактики «дідівщини».

«Дідівщина» є найпоширенішою формою нестатутних домінантно-статусних стосунків між військовослужбовцями строкової служби, заснована на неформальному ієрархічному поділі солдатів і сержантів за призовом і терміном служби. Існують різні точки зору на причини виникнення дідівщини. На думку деяких вчених, посилення дідівщини безпосередньо пов'язане з практикою призову в армію СРСР колишніх ув'язнених, які і внесли частину своєї тюремної («зонівської») субкультури, яка визначала взаємини між засудженими в СРСР, в Радянську Армію [1].

Існує також думка, що «старт» дідівщині був даний в 1960-ті роки, у момент скорочення терміну служби в Радянській Армії (з трьох до двох років в сухопутних військах і з чотирьох до трьох у ВМФ), коли старослуживі, вимушені дослужувати свої три або чотири роки, почали «зганяти зло» на новобранцях, яким належало служити на рік менше [5].

Дискримінація військовослужбовців за національною, расовою, етнічною і релігійною ознакою під поняття «дідівщина» не підпадає, оскільки в даному випадку не береться до уваги такий основний критерій «дідівщини», як різниця в термінах служби між порушником і потерпілим. Це явище називається «земляцтво».

В Кримінальному кодексі України досить чітко прописана стаття 406 «Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності між ними відносин підлеглості», яка фактично встановлює відповідальність за це ганебне явище [3]. З 2010 до 2014 року факти «дідівщини» в Збройних силах України відсутні в офіційній статистиці. Протягом 2014–2015 рр. кількість злочинів проти встановленого порядку несення військової служби, передбачених розділом XIX Особливої частини Кримінального кодексу України (в тому числі і за «дідівщину»), ще раз засвідчила її надзвичайну суспільну небезпеку. За даними Генеральної прокуратури України, тільки за 2014 р. кількість вчинених військових злочинів зросла більше ніж в 11 раз (з 369 військових злочинів протягом 2013 р. до 4153 злочинів у 2014 р.). А в 2015 р. їх кількість збільшилась ще майже в 1,5 разу щодо 2014 р. (із 4153 до 6213 військових злочинів) [2, с. 6].

Військовій службі правопорядку, військовим командирам і начальникам всіх рівнів доводиться докладати максимум зусиль для поліпшення стану військової дисципліни серед військовослужбовців строкової служби, військовослужбовців-контрактників та військовослужбовців, які служать у зв'язку з проведеній у державі мобілізації. Нажаль, іноді авторитет «дідів» і відповідні порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності між ними відносин підлеглості, підтримується сержантами і офіцерами. Але слід наполягти, що будь який вчинений військовий злочин повинен бути кваліфікований відповідно до кримінального закону і будь-які відступи від цієї вимоги недопустимі, оскільки від стану законності та військового правопорядку у Збройних Силах та інших військових формуваннях, що діють відповідно до законодавства України, залежить ефективність виконання покладених на них вкрай важливих державних завдань із захисту суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки, що відповідно до ст. 17 Конституції України є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [4].

Командир військової частини має досить важелів, щоб попереджати нестатутні відносини на території частини і добитися від офіцерів, прапорщиків, старшин і сержантів несення служби строго за статутом, проте не завжди має бажання і волю до наведення ладу у військовому колективі. Відомі випадки коли молодший призов за підтримки командування підрозділу позбавлявся в цілому від проявів «дідівщини».

Слід враховувати, що навіть при самій ефективній профілактичній роботи форми прояву нестатутних домінантно-статусних стосунків між військовослужбовцями, як складно детермінованого соціального і соціально-психологічного явища, не зникають повністю, а переходять в менш соціально небезпечні форми і до того ж мають репродуктивною функцією (при «сприятливих» обставин відтворюються в колишньому вигляді). Реальна робота командування підрозділу і частин щодо подолання «нестатутної» поведінки військовослужбовців може вестися тільки за обмеження його проявів, зниження їх гостроти. Для кардинальних змін в питаннях профілактики нестатутних стосунків між військовослужбовцями (значне зниження соціальної небезпеки негативних явище або їх повне викорінення) необхідна зміна соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації в країні, при якій стане можливим комплектування Збройних Сил виключно на контрактній основі, гарантована законом захист прав і особистої гідності, вирішення соціально-побутових проблем облаштування військ тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Проноза А. В. «Дідівщина» як соціально-культурне явище: механізми і форма відтворення : автореф. дис. ... канд. соціол. наук. : 22.00.03. Київ, 2005. 19 с.
2. Карпенко М. І. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) : наук.-метод. посіб. / за заг. ред. В. К. Матвійчука. Харків : Право, 2016. 316 с.
3. Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.02.2018).
4. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 20.02.2018).
5. Мацкевич І. М., Эминов В. Е. Преступное насилие среди военнослужащих. М. : Юрист, 1994. С. 4.

Отримано 05.02.2018

